

Capitulum xiiij.

et qui sunt: et quod post futuri sunt desideria: verba: atque opera vno circumspectōis oculo cognoscit: memorat: decernit **Domini** **cus.** **O** terribile maiestatis oculū multo lucidiorē sup solē cir cūspiciēte oēs vias hoīm. **N**unc ex libero hoīs arbitrio cla re arguit deus iudex sapientissimus: prudētissimus: infallibi lis: pfundissime circūspectionis et agnitōis. **A**t nūc ostēde ob secro quō liberum arbitriū hoīs arguit deum infinite potētie.

Raymundus. **F**rustra eēt deū omnia hoīm opa cognoscere nisi etiā ea posset et pmiare et debite punire. **A**t qm is q vel ho norat vel contemnit ab hoīe opante est infinite maiestatis. iō ipsa opa que etiā sunt pene infinita requirūt vel infinitā coro nam vel immēsam miseriā. **S**ed nullus pōt in immēsum afflige re vel pmiare nisi q fuerit infinitus. **E**t qz id deus efficaciter pōt ideo solus sicut nouit hoīm facta discutere: ita nouit et mune rare

Ostēdit deus infinite poten tie ex libero ar.

Dominicus. **I**ntelligo summā potentiā **Raymun** **dus** **I**ntellige etiā ex libero arbitrio summā dei iusticiā **N**ihil pdesset deū opa hoīm et cognoscere et pmiare posse nisi etiā ha beat et velle. **H**abeat igit nccē est optimā voluntatē et rectissi mā iusticiā tribuere vnicuiqz fm opa sua. **N**ō erit ergo accep tor psonarū. s; parū eque iudicabit et magnū: nec ptemnet p sonā paupis: nec honorabit vultū potētis. **E**st em iusticia dei inflexibilis: inuariabilis: incōuertibilis: imutabilis. alioqn or do pulcerrimus vnūersi deperiret. qd nullatenus fieri potest

Ostēdit sum me iusticie.

Hinc etiā satis animaduertis deū quoqz eē benignissimū qui innumeris hoīm scelerib; quotidie offensus nō se vlsciscit. nō indignat. sed pma; prestolās iudiciū suspēdit. minas remittit **I**ntelligis quoqz nō nisi vnū oportere esse pmiatorē aut vin dicē. **N**ā cū libez arbitriū est in oībus hoībus vnus nature: qd est radix et origo retributōis aut meriti aut demeriti. iō vnū tm iudicē requirit qui illud possit et discutere: et prout meruit munerare. **Dominicus.** **N**ō mediocriter ex hoīs arbitrio illuminatus in dei cognitionē apprime profeci

Ostēdit deus clemētissimus ex li. ar. et vnus tm iudex

Sicut ex natura liberi arbitrij cognoscitur quid de deo sentiendū sit. ita et p liberum arbitriū cognosci possunt que hominis sunt.

Caplin. xiiij.

Dialogus Secundus

Raymundus. Sicut agnouisti ex natura liberi ar. qd de deo sentire debeas: ita nūc quid de hīs q̄ circa hoīes gerunt debes agnoscere. Quinq; em̄ p ordinē breuiter ponemus q̄ ex natura liberi arbitrii hoīem scire oporteat. **P**rimū q̄ remuneratio q̄ fit hoī a summo iudice ppter opa liberi ar. ē spūalis z eterna: nō corpālis aut tpālis. **N**ā liberū arbitriū ppter qd homo dīr hō est spūale: inuisibile: z intellectuale. **E**t q̄ in libero arbitrio subiecta ē oīs culpa hoīs vel meritū. iō principalis remuneratio hoīs est inuisibilis et spūalis vt remuneratio radici respōdeat z origini. **D**ominicus. Satis assentior. nā corpālia quantūlibet sint pstantia nō sunt tñ digna liberi arbitrii opa munerare. **P**lus dico: tota corpālis machina mundi nō p̄t ex equo pmiare minimū opus voluntatis hūane. **A**deo em̄ nobilis res ē liberz ar. vt solo eterno p̄mio p̄pense. **R**aymundus. **H**inc optie intelligis q̄ precipuū hoīs bonū vel malū est remuneratio volūtatis z intellectus. **D**ēs igit̄ thesauri et diuitie hoīs inquantū hō est st̄ inuisibiles z spūales. **E**t regnū eius qd prestola ē intellectuale: eternū: insolubile. **N**ā qm̄ liberz ar. nō est vel locale vel tpale. iō bonū hoīs nec loco claudit̄ nec tpe mensura ē. **N**ō ergo bonū hoīs est cōe cum bestiis: qd **E**pycurus (q̄ summū bonū in voluptate posuit) videtur astruere. **S**cđm qd natura liberi ar. elucescit est quaz legē hō approbare debet atq; sectari. z quā asp̄nari atq; p̄temnere. **A**xquo em̄ remuneratio liberi arbitrii nō est corpālis s; spūalis vt iā patuit: hinc seq̄tur q̄ ille leges z secte q̄ finalē hoīs beatitudinē in reb; corporeis z sensibilib; p̄stituūt false sint z deceptorie: caduce: futes: miserabiles. **D**ominicus. **H**inc verissime liquet impostor neq̄ssimus machumetus q̄ vanissimā suo populo legē p̄diderit. cuius p̄missa corpālia sunt z visibilia bona. **P**romittit em̄ paradisum terrestre: epulas pingues: vina falerna. sericas vestes. feminas molles. **R**aymundus. **M**erito hic hoīm deceptor in apocalypsi bestia nūcupat̄: qui et bestialit̄ vixit z sua p̄missa cōia cū pecudib; instituit. **P**orro lex xp̄i iesu q̄ dei visionē in p̄mio p̄mittit hec sanctissima ē. verissima z saluberzima: cuius institutor verus fuisse dinoscitur sc̄is: p̄fectus. verā hoīs beatitudinē z intelligēs z requirens.

Capitulum xiiij

Tertiū qđ ex natura liberi arbitrij cognosci p̄t est mora pena
rū aut premioꝝ. Nam qz totū bonū aut malū hoīs est h̄e vel
culpā vel meritū. vñ pena seq̄tur aut corona. iō quāto hō plu
ra habuerit merita tāto maiora habebit z p̄mia. Nō debz igit̄
statim dū bonū aliqđ opus fecerit finali retributōe numerari
qz tūc amplius mereri nō posset. s; debet expectari donec me
rita oīa p̄sumen̄t z vnū pro oībus recipe premiū. Rursum: dū
hō p̄misit mortālē culpā nō debet repēte finali aīaduēsiōe pu
niri. al̄s esset totaliter p̄demnatus z p̄ditus: nec posset āplius
ad gratiā reparari. Uez qz hō p̄pter liberū ar. est p̄uertibilis
de malo in bonū z p̄t culpā humilit̄ recognoscere z p̄ penitu
dinē remocare: iō expectādus est an velit ab errore ad iusticiā
reuer̄ti. **Dominicus.** Hanc expectatōem (vt arbitroz) req̄
rit natura liberi ar. nō quidē ex suo merito cū vindictā merue
rit. sed sicut dixisti qz p̄uertibilis est. z in melius p̄mutari pōt.
Et iō iudex humanoz op̄ez clemens debet eē z lōganimis. et
nō statim p̄silire in vindictā. qz melius est hoīem saluare q̄s p̄
dere. **Raymundus.** Quarto agnosce ex libero ar. duas eē
ciuitates lōgissime inter se distantes. Licet em̄ libez ar. sit in
cunctis mortalibz eiusdē nature. tñ qz tendit p̄ duas vias sibi
mutuo valde p̄rias. vna est via culpe z demeriti. alia via p̄tu
tis z meriti. z qz iste vie ducūt ambulātes in eis ad p̄rias man
siones. idcirco duas necē est ponere ciuitates: in q̄bus p̄rij in
ter se populi longissime ab inuicē p̄petuo separen̄t. vt sicut in
se volūtate z merito maxie discordāt. z tali discordia qua nul
la p̄t esse maior: ita etiā remotissime ab inuicē separen̄t sepatio
ne qua nulla p̄t esse longinq̄or. Ideo deus q̄ muneratoꝝ ē actu
um humanoz hos duos populos ita discernit vt vnū eleuet
supra omnes celos. alterum dep̄mat in abyssos. Et quia cen
trum terre que ciuitas futura est reproboꝝ. z circūferētia vlti
mi celi que ciuitas est hoīm iustozū: extrema inter se distantia
separan̄t. cōgrue iuxta naturā vtriusq; populi hec habitacula
dispensan̄t. Sunt igit̄ hec due ciuitates p̄petue. insolubiles.
inuariabiles. inexpugnabiles. Quarum vna est opulētissima
quienissima. iocundissima. lucidissima. pulcherzima. verum et
totum hominis bonum in se retinens atq; p̄plectens: in qua

Dialogus Secundus

repausant innumerabiles iusti: et sedent in pulcritudine pacis et in requie opulenta. Altera vero ciuitas quae malorum gentem retinet: densissimis tenebris horret: inopie: ignominie: calamitatis et extreme miserie plena. omne malum hominis cumulatissima fertilitate proplectens. **Dominicus.** Diuersitas voluntatum et operum quam in hominibus exprimitur has contrarias ciuitates manifeste constituit. Sed ve illis et septies ve quibus propter impiam nequicie culpam sinistra hec et tenebrosa ciuitas sorte obuenerit. **Raimundus.** Hinc iam quantum quod dicere decreui facile intelliges. quod videlicet liberum arbitrium est immortale. Ex quo in libero arbitrio subiecta vel virtus vel viciu. et omne liberum arbitrium est vel virtuosum vel viciosum. Sed virtus non expellitur nisi per suum contrarium quod est viciu: nec viciu eici potest nisi succedente virtute. At quoniam post mortem viciu quod hic non expellitur perpetuo manet: non enim pena viciu destruit sed consummat et perficit. ideo manente vicio manet et liberum arbitrium in quo est viciu. sed si culpa et etiam culpe pena est penitus post mortem: ergo et liberum arbitrium est penitus atque insolubile. **Dominicus.** Et alia quoque in qua ipsum continetur arbitrium penitus permanet et insolubilis. Satis iam per liberum arbitrium tua industria illuminatus sum: nunc ad reliqua quae in finianda sunt ocius accede.

Quo homo differt a rebus se in

ferioribus penes cognoscere se habere. hec est specialior differentia.

¶ Capitulū. xv.

Raimundus. Diximus supra quo homo differt a rebus triu graduu in generali. nunc specialius dominam hominis a ceteris assignemus. Differt quidem homo ab alijs rebus. quia aliquid habet quod non habent ceterae. sed maxime differt. quia et habet et se habere cognoscit. Hoc postremum nullis rebus inferioribus est commune. Habent enim res triu graduu et miram pulcritudinem: virtutem: utilitatem: varietatem. sed hec cum habeant non se cognoscunt habere. Solus autem homo id quod habet intelligit et a quo habet. Intelligit etiam quid ceterae res habent et a quo receperunt quod habent. Tu quae so diligenter aduerte: et ex hac dominam stupida cognosces. **Dominicus.** Si centum mihi aures adessent omnes tuos sermonibus